

Nr 288.

Av herrar **Norman** och **Berglund**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för folk- och småskollärare m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 270 angående lönereglering för folk- och småskollärare m. m. föreslås att dessa befattningshavare skola placeras i den allmänna löneplanen. Departementschefen konstaterar, att vid de utredningar, som verkstälts angående valet av lönegrads-placering, uppmärksamhet främst ägnats folkskollärarnas ställning, vilken också för honom framstår såsom grundläggande för lönebestämningen inom hela området. 1936 års lärarlönesakkunniga hade förordat, att denna grupp placerades i lönegrad B 17 oberoende av den årliga lästidens längd men med skyldighet för befattningshavaren att om så påfordras tjänstgöra 39 veckor eller i skoldistrikt med kortare lästid däremot svarande ökat timantal per vecka. Departementschefen finner, att denna löneställning med hänsyn till folkskollärarnas ställning och ansvar allmänt sett framstår såsom skälig och önskvärd.

I propositionen föreslås emellertid en differentiering av löneställningen efter undervisningstidens längd, så att lärare i skoldistrikt med en lästid av högst 36 veckor årligen placeras i lönegraden B 15, i skoldistrikt med en lästid av mer än 36 men ej 39 veckor i B 16 och i distrikt med 39 veckors årlig lästid i B 17. Motsvarande placeringar för folkskollärarinnor under övergångstiden innan den av departementschefen föreslagna likalönsprincipen börjat tillämpas äro B 13, B 14 och B 15 samt för småskollärarinnorna B 7, B 8 och B 9.

Det synes vara dels en strävan att begränsa de omedelbara kostnadsökningarna för löneregleringens genomförande, dels en önskan att genom statens övertagande av kostnaderna för utökningen av lästiden över 36 veckor stimulera intresset hos skoldistrikt för undervisningstidens förlängning, som motiverat regeringens ståndpunktstagande i detta avseende. Inom vissa skoldistrikt, särskilt städernas och de större samhällenas, torde man också komma att i viss utsträckning begagna denna möjlighet att utan kostnad för kommunen utöka lästiden, där den ej redan är utsträckt till 39 veckor. På den egentliga landsbygden kan man däremot troligen ej räkna med en dylik utveckling annat än mera undantagsvis. Under sådana förhållanden kommer den differentierade

löneställningen att i hög grad missgynna både landsbygdens skolväsende och dess lärarkår.

En stark opinion bland folkskolans lärarkår har sedan många år hävdats kravet på kårens inplacering i det allmänna lönesystemet. Det är två önskemål kåren därigenom hoppats se förverkligad: dels att komma i en med jämförbara statens befattningshavare likvärdig löneställning, dels ernåendet av i huvudsak samma reallön inbördes oberoende av tjänstgöringsorten. Regeringsförslaget innebär i dessa hänseenden en djup besvikelse för det stora flertalet av landets lärare. Cirka 84 procent av folkskollärarna, 70 procent av folkskollärarinnorna och 87 procent av småskollärarinnorna hava för närvarande sin tjänstgöring förlagd till skoldistrikt med en årlig undervisningstid av högst 36 veckor. Av landsbygdens läraravdelningar ha icke mindre än 98 procent denna kortare lästid, som medför att befattningshavarna placeras i den lägsta löneställningen.

Departementschefen erinrar om att frågan om de olika lärargruppernas inordnande i det nya statliga lönesystemet alltid förbundits med frågan om en reell förbättring av löneställningen. I bilaga till statsrådsprotokollet framlägges vissa jämförelser till belysande av löneregleringens verkningar i detta avseende. I skoldistrikt med en årlig lästid av 8 månader skulle löneförbättringen för en manlig lärare utgöra:

I A-ort:	Begynnelselön	322	kronor,	slutlön	400	kronor
» D-ort:	»	423	» , »	609	»	»
» G-ort:	»	214	» , »	520	»	»
» I-ort:	»	13	» , »	329	»	»

I nuvarande löneförmåner är därvid bostadsvärdet upptaget till det medelvärde för olika orter, som framkommit vid 1935 års lärarlönesakkunnigas utredningar. Detta bostadsvärde överensstämmer icke med det hyresbelopp, som enligt förslaget skall avdragas från lönen, då skoldistriktet tillhandahåller läraren bostad. Någon fullt hållbar jämförelse i olika dyrortsgrupper är ej möjlig, enär hyresgrupperna väl ej alltid komma att sammanfalla med dyrortsgrupperna. Hyresgrupp I och A-ort torde dock bli i det närmaste identiska. Skillnaden i bostadsvärdering utgör i denna grupp 46 kronor, varmed den angivna summan i löneökning alltså måste minskas. På grund av att landsbygdens lärarbostäder hittills taxerats förhållandevis lågt, kommer bruttolönesystemets tillämpning också att medföra en ökad beskattning, som ytterligare minskar den reella löneförbättringen.

Utan statsmakternas initiativ torde som sagt den förlängning av undervisningstiden till 39 veckor, som departementschefen finner önskvärd och hoppas skall successivt komma till stånd, ej komma att genomföras inom en relativ kort tidrymd annat än i undantagsfall. Med all

sannolikhet kommer i stället framför allt landsbygdens lärarkår att kvarstå i en löneställning, som med två lönegrader understiger den, som sakkunniga och även departementschefen konstaterat vara skälig med hänsyn till befattningshavarnas utbildning och ansvarsställning. De ogynnsamma återverkningarna härav i fråga om rekryteringen av landsbygdens lärarpersonal ligger i öppen dag. Såväl en inbördes rättvis lönereglering för samma befattningshavare som önskvärdheten av skolväsendets likvärdighet på land och i stad motivera ett riksdagens initiativ i detta sammanhang.

Skolöverstyrelsen har i sitt yttrande över 1936 års sakkunnigeförslag anvisat utvägar, varigenom i flerklassiga skolor med endast en läraravdelning en kvalitativ förbättring av undervisningen skulle kunna åstadkommas genom utökning av lärarens årliga tjänstgöringstid utan att barnens undervisningstid förlänges. Med beaktande av detta uppslag kan utan svårighet genom statsmakternas åtgärder uttagas den ökade prestation av lärarkåren, som för närvarande åligger lärarpersonalen i skoldistrikt med den längre undervisningstiden. Endast en relativt kort övergångstid behövde stadgas för ett mera allmänt förverkligande av detta önskemål. Skulle sociala eller pedagogiska skäl i ett fåtal undantagsfall motivera ett bibehållande av den kortare lästiden även för lärarna synes detta ej böra inverka på löneställningen.

Under sådana förutsättningar tala starka skäl för att riksdagen redan nu beslutar en enhetlig lönegradsplacering för samtliga befattningshavare i respektive lärargrupper. Med beaktande av de svårigheter i budgetärt hänseende, som de ökade kostnaderna för denna placering skulle medföra, räkna vi dock med att en differentiering av lönerna nu ej kan undvikas. Riksdagen bör dock ej underlåta att taga principiell ståndpunkt till denna fråga även om ikraftträdandet av den enhetliga lönegradsplaceringen måste förverkligas under en viss övergångstid, lämpligen då samma tid som departementschefen föreslagit beträffande tillämpningen av likalönsprincipen. För att det stora flertalet av lärarkåren, varav många tjänstgöra i skolformer, som äro särskilt arbetskrävande både beträffande lektionsförberedelser och undervisningen på klassrummet, måtte från början erhålla en något större löneförbättring än vad som blir fallet enligt regeringsförslaget, föreslå vi, att den lägsta föreslagna lönegradsplaceringen ej tillämpas utan att samtliga befattningshavare, som under övergångsåren ej tjänstgöra 39 $\frac{1}{2}$ veckor, placeras i respektive lönegrad B 16, B 14 och B 8. Kostnaderna för denna ändring i Kungl. Maj:ts förslag medför en ökning av det för nästa budgetår begärda anslaget med högst 3 miljoner kronor. Denna kostnadsökning synes oss överkomlig.

Beträffande småskollärarinnornas placering råder en ganska allmänt utbredd mening, att denna enligt regeringsförslaget blir synnerligen låg,

framför allt i jämförelse med folkskollärarinnornas efter likalönsprincipens genomförande. Otvivelaktigt är också, att den moderna psykologiska och pedagogiska forskningen klarlagt, att den första skolundervisningens och fostrans problem ställa allt större krav på läraren. Även statsmakterna ha beaktat detta och därför skärpt utbildningsfordringarna för dessa befattningshavare. Den ansvarsställning, som denna lärargrupp intar, liksom också utbildningsfordringarna och arbetets art motivera enligt vår mening en högre löneställning än den föreslagna. Skulle riksdagen ej nu anse sig kunna sträcka sig längre än vad vi härovan föreslagit, vore det dock skäligt, att denna grupp genom en successiv uppflyttning analogt med vad departementschefen föreslår beträffande folkskollärarinnorna kunde nå upp till en placering i lönegraden B 11.

I fråga om pensionsregleringen uttalar departementschefen att, med hänsyn till det uppskov med avseende å pensionsfrågans lösning som är oundvikligt, de nya pensionsbestämmelserna måste erhålla retroaktiv giltighet för de befattningshavare, som avgå med pension efter löne regleringens genomförande men före pensionsbestämmelsernas ikraftträdande. Han tillägger: »Det förefaller mig emellertid, som om billighetshänsyn härvid påkalla ett övervägande, om ej bestämmelsernas retroaktiva giltighet borde sträcka sig ännu något längre tillbaka». De befattningshavare, som uppnå pensionsåldern före löne regleringens ikraftträdande, vilka förgäves i många år väntat på denna löne reglering, avvakta nu oroligt hur det blir ordnat med deras pensionsförhållanden. De ha tacksamt uppmärksammat departementschefens välvilliga inställning och förväntar, att riksdagen ansluter sig till detta hans uttalande.

Med stöd av vad ovan anförts hemställa vi,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 270 måtte besluta:

att folk- och småskollärares tjänstgöringstid inom samtliga skoldistrikt senast från och med läsåret 1942—1943 skall utgöra 39 veckor, dock med rätt för de skoldistrikt, som så önska, att i läraravdelningar, där två eller flera årsklasser undervisas samtidigt, begränsa den för lärjungarna obligatoriska undervisningstiden till 34¹/₂ veckor;

att från och med löne regleringens ikraftträdande de lärare, vilkas undervisningstid ej uppgår till 39 veckor, placeras i lönegrad B 16, B 14 och B 8 för respektive lärargrupper;

att det av Kungl. Maj:t äskade anslaget till avlöning åt lärare vid folkskolor för budgetåret 1937/1938 höjes med 3,000,000 kronor;

att småskolans lärarpersonal analogt med vad Kungl. Maj:t föreslår beträffande folkskollärarynnorna successivt uppflyttas ytterligare två lönegrader.

Slutligen hemställes, att Kungl. Maj:t bemyndigas vidtaga de ändringar i avlöningsreglementet, som äro betingade av ett bifall till nu gjorda framställningar.

Stockholm den 7 april 1937.

David Norman.

Enar Berglund.
